

Työterveyslaitoksen asiantuntijat kertovat

SISÄILMAONGELMAN RATKAISEMINEN VOI ONNISTUA <

Miten sisäilmaongelman ratkaiseminen käytännössä onnistuu? Asiaan löytyy lukuisia ohjeita, mutta hyvin sujuneita hankkeita on esitelty vähän. Alla kuvaamme yhden palvelukohtemme, jossa asiakkaan ja oman käsityksemme mukaan onnistuimme.

MILLAINEN SISÄILMAONGELMA OLI?

Kohteenamme oli 1990-luvulla rakennettu terveydenhuoltorakennus, jossa työntekijöillä oli esiintynyt sisäilmaan liitettyä oireilua. Rakennuksessa oli tehty useita erilaisia tutkimuksia, joissa oli mm. todettu mikrobivaurioita ulkoseinäeristeissä ja pinnoitevaurioita lattioissa. Oireilun ja todettujen vaurioiden takia rakennuksessa oli tehty laaja peruskorjaus, jossa oli uusittu mm. julkisivut ja ulkoseinäeristeet, ilmanvaihto sekä lattia- ja kattopinnoitteet.

Työntekijöiden oireilu oli jatkunut peruskorjauksen jälkeen, minkä vuoksi oli tehty lisää tutkimuksia. Mitään poikkeavaa ei kuitenkaan ollut löytynyt ja oireilun syy ei ollut selvinnyt.

Kiinteistön omistaja ja työntekijät olivat väsyneet ongelman pitkittymiseen, mikä haittasi myös työntekoa. Lisäksi oli herännyt epäilyjä, ettei tehty peruskorjaus ollut ollut riittävä, vaan jotain on jäänyt korjaamatta. Peruskorjauksen jälkeen tehtyjen tutkimusten riittävydestä oli kiinteistön omistajalla ja työntekijöillä myös erilaisia näkemyksiä.

Ongelma ei ratkennut ja asiassa oltiin umpikujassa. Kiinteistöstä vastaavat olivat nostaneet "kädet pystyyn", koska ei tiedetty, mitä pitäisi tehdä tai korjata työntekijöiden oireilun vähentämiseksi. Korjaamiseen ilman perusteita ei haluttu ryhtyä, mutta rakennuksen purkamista oli harkittu. Myös työsuojeluviranomainen oli puuttunut tilanteeseen.

Ongelman pitkittyttä ja epäluottamuksen lisääntyttä kiinteistön omistaja tilasi Työterveyslaitokselta selvityksen puolueettoman kokonaisnäkömyksen saamiseksi ja ongelman ratkaisemiseksi.

MITÄ TEIMME?

Moniammatillinen ryhmämme arvioi rakennuksen historiaa, peruskorjaus- ja tutkimustietoja, käyttäjien havaintoja, näkemyksiä ja toiveita sekä oiretilannetta. Ryhmään kuuluivat rakennustekninen asiantuntija (RTA), sisäilma-asiantuntija (RTA), asiantuntijalääkäri ja työyhteisöasiantuntija.

Keskeisiksi ongelmiksi havaittiin:

- asian käsittelyn oirekeskeisyys

- eri toimijoiden roolien ja vastuiden epäselvyys
- osapuolten välinen luottamuspula
- pelko ja huoli sairastumisesta ja siitä ”mitä rakenteisiin oli jäänyt korjauksista huolimatta”

Arvioinnin pohjalta ehdotettiin vaiheittaista etenemistapaa ongelman ratkaisemiseksi moniammatillisen ryhmän tuella.

Ryhmän sisällä rakennustekninen asiantuntija ja sisäilma-asiantuntija vastasivat rakennuksen teknisen kunnon ja sisäilman laatuun liittyvien tekijöiden arvioinnista, asiantuntijalääkäri terveydellisen merkityksen arvioinnista ja työterveyshuollon toiminnan tukemisesta ja työyhteisöasiantuntija sisäilmaryhmän toiminnan ja viestinnän tukemisesta.

Työ aloitettiin sisäilmaryhmän tapaamisella. Tapaamisessa käytiin läpi sisäilmaryhmän työskentelyyn osallistuvien roolit ja vastuut sekä suunniteltiin jatkotyöskentelyä. Erityisesti kiinnitettiin huomiota viestinnän suunnitteluun. Lisäksi käytiin läpi sisäilmaryhmän jäsenten tavoitteet, jotka poikkesivat melko paljon toisistaan. Yhteiset tavoitteet kuitenkin määritettiin ja ne olivat

- 1) jo tehtyjen korjaustoimenpiteiden riittävyden arviointi
- 2) työntekijöiden oireiden syiden selvittäminen
- 3) työrauhan turvaaminen työntekijöille.

Sisäilmaryhmätyöskentelyn tukemisen rinnalla tehtiin rakennusta koskevia tutkimuksia. Rakennusta tutkittiin kuntoarviomenetelmin, seurantamittauksin ja lämpökuvauskartoituksella. Lisäksi otettiin ilma-, materiaali- ja pintanäytteitä mikrobien, haihtuvien orgaanisten yhdisteiden (VOC), formaldehydin ja teollisten mineraalikuitujen määrittämiseksi. Tutkimusten tavoitteena oli täydentää puuttuvia tietoja ja todentaa tai poissulkea työntekijöiden esiin tuomia ja heitä huolestuttavia asioita. Tutkimustuloksia arvioitiin työterveyshuollon antamat tiedot huomioiden.

Rakennuksessa ei todettu kosteusongelmia, vaurioita tai epäpuhtauslähteitä, joten tavanomaisesta poikkeavia olosuhteita tai terveydellistä vaaraa ei ollut. Rakennuksessa todettiin kuitenkin ilmanvaihdon toimintaan ja lämpöolosuhteisiin liittyviä epäkohtia, jotka voivat heikentää sisäilman laatua ja voivat olla osasy syyksi koettuihin haittoihin ja oireisiin.

MITEN VIESTIMME TULOKSISTA?

Viestinnän haasteena oli se, ettei poikkeavia olosuhteita tai terveydellistä vaaraa ollut todettu eikä rakennusta siten yksinään voitu pitää oireilun syynä.

Viestinnässä päädyimme seuraavaan etenemistapaan sisäilmaryhmän yhtenäisyyden vahvistamiseksi:

1. Tutkimustulokset käytiin ensin läpi pääkohdittain sisäilmaryhmässä.
2. Sisäilmaryhmän tapaamisessa sovittiin, miten tuloksista viestitään yhdenmukaisesti ja siitä, että työntekijöille järjestettävään palautetilaisuuteen valmistaudutaan huolellisesti.

3. Sisäilmaryhmässä pohdittiin etukäteen kysymyksiä, joita työntekijöillä mahdollisesti tulosten pohjalta nousee esiin.
4. Kysymykset koottiin listaksi, minkä jälkeen yhdessä keskustellen haettiin sisäilmaryhmän yhteinen näkemys ja vastaus kyseiseen asiaan.
5. Sovittiin myös siitä, kenen vastuulla on vastata kysymyksiin tulevassa palautetilaisuudessa.

Työntekijöille järjestetty palaute- ja keskustelutilaisuus jaettiin kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa kerrottiin tutkimusten tulokset ja niiden terveydellisen merkitys. Tulosten esittelyjen jälkeen sisäilmaryhmän jäsenet kertoivat suunnitelluista jatkotoimenpiteistä ja korjauksista sekä työpaikan linjajohdon näkemyksistä.

Toisessa osassa asioita käytiin läpi paneelikeskustelun muodossa. Työntekijöitä pyydettiin ensiksi itsenäisesti pohtimaan kuulemaansa ja kokoamaan kysymyksiä, joita heitä heräsi. Kysymykset osoitettiin anonyymisti paneelille, jossa kiinteistön omistaja, työsuojelu, esimiesten ja työterveyshuollon edustajat sekä Työterveyslaitoksen edustajat niihin vastasivat. Kysymykset olivat pitkälti niitä, joita sisäilmaryhmä oli ennakoanut työntekijöillä olevan, joten panelistit olivat hyvin valmistautuneita vastaamaan varsin vaikeisiin kysymyksiin.

MITÄ PALAUTETTA SAIMME?

Neljä kuukautta henkilöstölle pidetyn palautetilaisuuden jälkeen kiinteistön omistajalta sekä käyttäjien, työterveyshuollon ja tilapalvelun edustajilta kysyttiin puhelimitse palautetta. Saamamme palautteen perusteella tilanne oli rauhoittunut ja työrauha palautunut. Sisäilmaryhmään tai työterveyshuoltoon ei ollut tullut uusia sisäilmaan liittyviä yhteydenottoja. Työterveyshuolto oli myös kehittänyt toimintatapojaan sisäilma-asioissa.

MIKSI ONNISTUIMME?

Selvityksen aikana moniammatillinen asiantuntijaryhmä teki yhteistyötä rakennuksesta vastanneen sisäilmaryhmän kanssa. Toiminta sisäilmaryhmän kanssa osoittautui huomattavan tärkeäksi osaksi sisäilmaongelman ratkaisemisessa. Sisäilmaryhmän jäsenten välisen yhteistyön, yhteisten tavoitteiden, toimintatapojen ja viestinnän selkiyttäminen vaikuttivat merkittävästi ongelman ratkaisemisessä.

Käsityksemme mukaan onnistuimme, koska

- Sisäilmaryhmän yhteistyötä ja viestintää tuettiin ja kehitettiin.
- Rakennuksessa tehtiin lisätutkimuksia, jotka osoittivat, että tehdyt korjaukset olivat onnistuneet ja riittäviä, mikä poisti epätietoisuutta huolta-aiheuttaneista asioista.
- Osasyitä työntekijöiden oireilulle löytyi ja toimenpiteitä niiden poistamiseksi tehtiin.
- Eri osapuolet havahtuivat "yhteisen kielen" tärkeyteen ja asian moniulotteisuuteen.

